
Kyrkomötet
Organisationsutskottets betänkande 2022:1

Förnyad genomgång av frågan om kyrkliga begravningsbyråer

Sammanfattning

I betänkandet behandlas kyrkostyrelsens skrivelse 2022:4, Ändringar i kyrkoordningen m.m., avsnitt 1, Förnyad genomgång av frågan om kyrkliga begravningsbyråer. I skrivelsen föreslås att det ska vara tillåtet för församlingar att bedriva näringsverksamhet i form av kyrklig begravningsbyrå och att detta ska tydliggöras genom ett tillägg i kyrkoordningen i form av ett andra stycke i 2 kap. 2 §.

Utskottet tillstyrker i sak den av kyrkostyrelsen föreslagna ändringen att tillåta kyrkliga begravningsbyråer, men anser att det tillägg som kyrkostyrelsen föreslår i kyrkoordningen behöver justeras, bland annat till följd av påpekanden från kyrkorättsnämnden. Utskottet föreslår därför att kyrkomötet ska anta utskottets förslag till ändringar i kyrkoordningen.

Till betänkandet finns en reservation och en särskild mening.

Innehåll

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut	3
Skrivelsens förslag	3
Kyrkostyrelsens skrivelse 2022:4 Ändringar i kyrkoordningen m.m., avsnitt 1, Förnyad genomgång av frågan om kyrkliga begravningsbyråer.....	3
Yttrande från läronämnden	3
Yttranden från kyrkorättsnämnden	3
Bakgrund	3
Ärendet och dess beredning.....	3
Gällande reglering om näringsverksamhet	4
Kyrkostyrelsens skrivelse	4
Utskottets överväganden	6
Reservation	8
Särskild mening	8
Bilaga 1 Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut	9
Bilaga 2 Kyrkostyrelsens förslag till kyrkomötesbeslut	10
Bilaga 3 Läronämndens yttrande 2022:1y	11
Bilaga 4 Kyrkorättsnämndens yttrande 2022:1y	12
Bilaga 5 Kyrkorättsnämndens yttrande 2022:9y	14

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

O 2022:1

Kyrkomötet beslutar att bifalla utskottets förslag till ändringar i kyrkoordningen, *bilaga 1*.

Skrivelsens förslag

Kyrkostyrelsens skrivelse 2022:4 Ändringar i kyrkoordningen m.m., avsnitt 1, Förnyad genomgång av frågan om kyrkliga begravningsbyråer

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen, *bilaga 2*.

Yttrande från läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över kyrkostyrelsens skrivelse 2022:4, avsnitt 1 i Ln 2022:1y, *bilaga 3*.

Yttranden från kyrkorättsnämnden

Kyrkorättsnämnden har yttrat sig över kyrkostyrelsens skrivelse 2022:4, avsnitt 1 i Kn 2022:1y, *bilaga 4* samt över utskottets förslag till ändringar i kyrkoordningen i Kn 2022:9y, *bilaga 5*.

Bakgrund

Ärendet och dess beredning

Frågan om begravningsbyråer i kyrklig regi har i olika omgångar varit uppe för behandling i kyrkomöte och kyrkostyrelse sedan år 2004, då kyrkomötet avslög en motion om en rikstäckande kyrklig begravningsbyrå (se motion 2004:22 och EE 2004:6). Svenska kyrkans överklagandenämnd har därtill i flera avgöranden konstaterat att det inte kan vara en uppgift för församlingar att bedriva begravningsbyråverksamhet (se ÖN 2007/22, 2007/30, 2008/03 och 2012/09). Faktum kvarstår dock att ett antal församlingar bedriver näringsverksamhet i form av begravningsbyrå. Därtill förefaller det hos såväl församlingar som stift finnas en viss osäkerhet om hur rättsläget ska tolkas. Trots att olika insatser har gjorts för att förtydliga frågeställningar kopplade till kyrkliga begravningsbyråer har behandlingen av frågan inte kunnat nå en slutpunkt (se bl.a. SKU 2009:2 *Arbetsformer i förändring*, KsSkr 2010:7, KsSkr 2012:2, bilaga 2, KsSkr 2014:2, KsSkr 2017:2, KsSkr 2018:3 och KsSkr 2019:3). Även biskopsmötet har vid flera tillfällen diskuterat frågan. Senast var under våren 2021. Då framhöll biskopsmötet att frågan om kyrkliga begravningsbyråer behöver ”få en lösning” samtidigt som mötet konstaterade att ”[...] begravningsleden är i stark förändring och behöver värnas, dels att kyrkliga begravningsbyråer finns och kan komma att öka i antal” (BM 2021–0016, 49 §).

Som ett led i ett fördjupat samtal kring hur Svenska kyrkan bland annat ska kunna möta ett förändrat landskap vad gäller begravningsleden tog kyrkostyrelsens arbetsutskott under våren 2018 beslut om att göra en genomlysning av de kyrkliga begravningsbyråerna, för att ta del av erfarenheter från dessa verksamheter. Resultatet presenterades i rapporten *Vi sänker tröskeln till kyrkan – Erfarenheter av kyrkliga begravningsbyråer*, som överlämnades till kyrkostyrelsens arbetsutskott hösten 2019.

Mot bakgrund av nämnda rapport beslutade kyrkostyrelsen om en förnyad genomgång av frågan om kyrkliga begravningsbyråer, där sådan verksamhet granskas utifrån bland annat skatte- och konkurrensfrågor, församlingens olika roller samt kompetens- och kvalitetsfrågor kopplade till verksamheten. Uppdraget resulterade i en inomkyrklig promemoria *Förnyad genomgång av frågan om kyrkliga begravningsbyråer* som remitterades i november 2021. Med anledning av den remitterade promemorian har kyrkostyrelsen lämnat förslag till en ändring i 2 kap. 2 § kyrkoordningen som innebär att det ska vara tillåtet för församlingar att bedriva näringsverksamhet i form av kyrklig begravningsbyrå.

Gällande reglering om näringsverksamhet

I 2 kap. 2 § kyrkoordningen stadgas att en församling får bedriva näringsverksamhet om den har naturlig anknytning till församlingens grundläggande uppgift. Nämnda bestämmelse trädde i kraft år 2012 och i den utredning som låg till grund för dess införande hade frågan om begravningsbyråverksamhet uppmärksamats särskilt (SKU 2009:2, *Arbetsformer i förändring*). Utredarens förslag var att sådan näringsverksamhet skulle tillåtas under vissa förutsättningar. Kyrkostyrelsen ansåg dock att det behövdes en djupare reflektion kring just begravningsbyråverksamhet, varför utredarens förslag om att tillåta sådan verksamhet inte lades fram till kyrkomötet. Såsom skäl anfördes särskilt risken för att församlingar som bedriver begravningsbyråverksamhet skulle kunna få svårt att hålla isär denna verksamhet från uppgiften som huvudman för begravningsverksamheten, liksom risken för att kyrkans trovärdighet skulle kunna sättas på spel om människor skulle ha svårt att uppfatta skillnaden mellan de olika verksamheterna. Däremot föreslog kyrkostyrelsen ett tillägg i kyrkoordningen – som delvis motsvarade utredningsförslaget – som klargjorde att näringsverksamhet som har naturlig anknytning till församlingens grundläggande uppgift får bedrivas (KsSkr 2010:7). Även organisationsutskottet delade kyrkostyrelsens uppfattning om att det behövdes en djupare reflektion kring frågan om just näringsverksamhet i form av begravningsbyrå mot bakgrund av de ”särskilda problem som föranleds av att församlingarna också bär huvudmannaskapet för begravningsverksamheten” (O 2010:1). Kyrkomötet beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Överklagandenämnden hade redan före införandet av 2 kap. 2 § kyrkoordningen prövat frågan om tillåtligheten av kyrkliga begravningsbyråer, varvid nämnden klargjort att det inte kan anses vara en uppgift för församlingar att bedriva sådan näringsverksamhet (ÖN 2007/22). Att tillägget i 2 kap. 2 § inte förändrade nämndens ställningstagande i frågan förtydligades därefter i avgörandet ÖN 2012/09.

Kyrkostyrelsens skrivelse

Frågan om tillåtligheten av kyrkliga begravningsbyråer har, såsom framhållits ovan, varit föremål för diskussion i snart 20 år. Idag bedrivs kyrkliga begravningsbyråer på ett drygt tiotal olika platser runt om i landet, trots att det enligt Överklagandenämndens tolkning av kyrkoordningen inte är förenligt med regelverket att en församling bedriver sådan näringsverksamhet. I skrivelsen framhålls att även om frågan om kyrkliga begravningsbyråer är tydlig, skapar skälen för beslutet från Överklagandenämnden en viss ”förvirring” i och med den återkommande kopplingen tillbaka till 2004 års kyrkomöte och den motion som då behandlades rörande frågan om en för Svenska kyrkan rikstäckande begravningsbyrå. Vidare framhålls att det är svårt att tolka slutsatserna av det som framhålls i förarbetena där frågan om kyrkliga begravningsbyråer aldrig förefaller ha kommit till ett ”slutligt avgörande”. Den

genomgång av domkapitelsärenden som gjorts inom ramen för den förnyade genomgången av frågan om kyrkliga begravningsbyråer, visar även att det i stiftens förefaller finnas en viss osäkerhet om hur rättsläget ska tolkas och att man förväntar sig att frågan om tillåtligheten klargörs. I skrivelsen konstaterar kyrkostyrelsen att den reglering som finns idag – som tydliggör att en församling får bedriva näringsverksamhet som har naturlig anknytning till den grundläggande uppgiften – har kommit att framstå som något svårbegriplig i förhållande till tillåtligheten av just kyrkliga begravningsbyråer, eftersom begravningsbyråverksamhet kan tyckas vara just sådan näringsverksamhet som har en nära anknytning till den grundläggande uppgiften.

I den förnyade genomgång som skett av frågan om kyrkliga begravningsbyråer konstaterar kyrkostyrelsen att det finns ett antal delfrågor som är centrala för den fortsatta bedömningen. Dessa delfrågor – och de bedömningar som gjorts i respektive del – har varit avgörande för kyrkostyrelsens förslag om att det ska vara tillåtet för församlingar att bedriva näringsverksamhet i form av kyrklig begravningsbyrå.

Den *första delfrågan* handlar om församlingsdrivna begravningsbyråer och församlingens grundläggande uppgift, där kyrkostyrelsen gör bedömningen att näringsverksamhet i form av församlingsdriven begravningsbyrå har naturlig anknytning till församlingens grundläggande uppgift, särskilt vad gäller perspektiven diakoni och gudstjänst. Bland annat framhålls att bedrivande av begravningsbyrå innebär ytterligare en mötesplats med församlingsbor när sorg och död drabbar. Byråerna möjliggör även för ett tidigarelagt möte med de sörjande där det finns möjlighet för församlingen att peka på begravningsgudstjänsten som ett meningsbärande sammanhang, liksom på församlingens övriga möjligheter att stödja sörjande människor i samtal, själavård och praktisk handling. I de fall då de anhöriga önskar en begravningsceremoni i annan ordning än Svenska kyrkans, ska begravningsbyråns hjälp med att ordna en sådan ceremoni primärt ses som en diakonal tjänst till de sörjande.

Den *andra delfrågan* berör församlingsdrivna begravningsbyråer och en begravningsssed i förändring. Kyrkostyrelsen konstaterar att begravningssseden är under förändring och att det är allt färre – även kyrkotillhöriga – som väljer en kyrklig begravningsceremoni. Kyrkostyrelsen ser det som angeläget att Svenska kyrkan i den egna kommunikationen utvecklar berättelsen om begravningsgudstjänsten som en meningsskapande rit, som inom ramen för den givna gudstjänstordningen också ger möjlighet till en personlig utformning av ceremonin. Enligt kyrkostyrelsens bedömning har Svenska kyrkan genom församlingsdrivna begravningsbyråer möjlighet att stärka sitt aktörskap i relation till en begravningsssed i förändring. Samtidigt behöver kyrkan även på andra sätt utveckla sin kommunikation om begravningsgudstjänsten som meningsskapande sammanhang till stöd för människors sorgebearbetning.

Den *tredje delfrågan* berör huvudmannskapet och huruvida detta uppdrag även fortsättningsvis kan utgöra ett huvudargument mot tillåtligheten av kyrkliga begravningsbyråer. Kyrkostyrelsen framhåller att Svenska kyrkan även fortsättningsvis ska ta ett kompetent och kvalitativt ansvar för det statliga uppdrag som huvudmannskapet innebär. För att bevara ett gott anseende och förtroende hos såväl allmänheten som samarbetspartners krävs ett tydligt särskiljande mellan de olika verksamheterna, vilket betyder noggrant åtskiljande av de olika finansieringskällorna, att strikt opartiskhet i myndighetsutövningen upprätthålls, att näringsverksamheten bedrivs på sunda konkurrensmässiga grunder och att kyrkans grundläggande värderingar kommer till uttryck i samtliga av församlingen bedrivna verksamheter. Redan idag finns råd för bedrivande av näringsverksamhet som kyrkostyrelsen tagit fram. Kyrkostyrelsen avser att utveckla dessa råd och menar att de – även om de i egenskap

av just råd inte är tvingande – även fortsättningsvis behöver utgöra ett grundläggande ramverk för hur näringsverksamhet som bedrivs av församlingar ska utformas, liksom för stiftens i deras tillsyn av församlingars näringsverksamhet, inkluderat begravningsbyråverksamhet. Sammantaget gör kyrkostyrelsen bedömningen att huvudmannskapet för begravningsverksamheten inte utgör något hinder för tillåtande av församlingsdrivna begravningsbyråer.

Den fjärde delfrågan berör organisering och kompetens. Kyrkostyrelsen understryker att en församlings bedrivande av näringsverksamhet förutsätter kompetens och kvalitetssäkring. Vidare gör kyrkostyrelsen bedömningen att aktiebolag är den närmast till hands liggande associationsformen för näringsverksamhet – inkluderat begravningsbyråverksamhet – i församlings regi, då associationsformen möjliggör en nära organisatorisk koppling mellan församlingens demokratiskt valda organ och bolagets styrning. Vidare framhålls att den optimala formen för bedrivande av begravningsbyråverksamhet torde vara i aktiebolag som drivs med egen personal, för att så långt som möjligt motverka misstankar om att verksamheten inte bär sina egna kostnader eller bedrivs på ett icke marknadsmässigt sätt. Kyrkostyrelsen ser dock ingen anledning till att kräva en viss associationsform för församlingsdriven begravningsbyråverksamhet. Varje församling som överväger att starta sådan verksamhet måste i stället göra en bedömning av sin egen situation samt säkerställa att man i församlingen/pastoratet har den kompetens som krävs för att leda och styra verksamheten – oaktat associationsform och personaltillsättning – samt kunskap om vad det innebär att bedriva näringsverksamhet inom den specifika branschen.

Sammantaget gör kyrkostyrelsen bedömningen att det inte längre finns några bärande skäl för att det enligt kyrkoordningen inte ska vara tillåtet för en församling att bedriva näringsverksamhet i form av begravningsbyrå, utan tvärtom att sådan verksamhet har naturlig anknytning till församlingens grundläggande uppgift och därför ska tillåtas. Mot bakgrund av den nära koppling som finns mellan just näringsverksamhet i form av begravningsbyrå samt huvudmannskapet för begravningsverksamheten, anser kyrkostyrelsen att det finns anledning att i kyrkoordningen erinra om vikten av att beakta huvudmannskapets förutsättningar, men även de förutsättningar som följer av annan lag för den som bedriver begravningsbyråverksamhet. Här åsyftas bland annat konkurrens- och skattelagstiftning. Kyrkostyrelsen konstaterar att alla församlingar som bedriver någon form av näringsverksamhet självfallet måste beakta och följa gällande lagar. Den som både är huvudman för begravningsverksamheten och samtidigt avser att bedriva begravningsbyråverksamhet måste dock vara särskilt observant så att verksamheterna inte bedrivs på ett sådant sätt att sammanblandning av verksamheterna – och de olika rollerna – riskeras. Av denna anledning anser kyrkostyrelsen det befogat att man inför ett tillägg i form av ett andra stycke i 2 kap. 2 § kyrkoordningen där vikten av ovanstående förtydligas (se KsSkr 2022:4, avsnitt 1, för en fullständig redogörelse över kyrkostyrelsens överväganden, förslag och bedömningar).

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att bifalla utskottets förslag till ändringar i kyrkoordningen.

Utskottet konstaterar att frågan om kyrkliga begravningsbyråer har diskuterats i kyrkomötet under lång tid. En anledning till detta är enligt utskottets mening att frågan är komplex och inrymmer en rad olika överväganden som nogsamt har behövt mogna

fram. Under de år som frågan om kyrkliga begravningsbyråer har diskuterats har begravningsleden kommit att förändras och Svenska kyrkan har en utmaning att möta det förändrade landskapet och att i detta sammanhang värna den kyrkliga begravningsleden. Utskottet ser vidare att det finns ett behov och en önskan hos församlingar, särskilt på landsbygd och i glesbygd, att såsom en del av församlingens diakonala uppdrag kunna tillhandahålla tjänster som efterfrågas av de som bor och verkar inom församlingens område. Begravningsbyråverksamhet kan utgöra en sådan efterfrågad tjänst.

Utskottet konstaterar att den förnyade genomgången av frågan om kyrkliga begravningsbyråer som kyrkostyrelsen låtit genomföra, visar att det inte längre finns några bärande skäl för att inte tillåta församlingar att bedriva näringsverksamhet i form av begravningsbyråer. Utskottet anser därför att kyrkliga begravningsbyråer nu behöver bli tillåtna genom en uttrycklig reglering i kyrkoordningen.

Mot bakgrund av den kritik som kyrkostyrelsens förslag till ändring i kyrkoordningen har fått av kyrkorättsnämnden, anser utskottet att det behövs en tydligare reglering i kyrkoordningen än den som föreslagits av styrelsen. Utskottet föreslår därför en reglering som klargör att rättsläget beträffande tillåtligheten av kyrkliga begravningsbyråer ändras och att Överklagandenämndens hittillsvarande praxis inte längre ska gälla. Utskottet menar att det förslag till tillägg i 2 kap. 2 § andra stycket som föreslagits av kyrkorättsnämnden på ett tydligare sätt knyter an till den utredning (SKU 2009:2, *Arbetsformer i förändring*) som ligger till grund för första stycket. Skrivningen i andra stycket klargör att till exempel begravningsbyråverksamhet ska ses som en verksamhet som kan bidra till församlingens förutsättningar att utföra den grundläggande uppgiften. I enlighet med vad kyrkorättsnämnden föreslår, anser utskottet att 2 kap. 2 § tredje stycket bör innehålla ett bemyndigande till kyrkostyrelsen att utfärda närmare bestämmelser om bedrivande av sådan näringsverksamhet som avses i paragrafens första stycke.

I sammanhanget önskar utskottet poängtera vikten av att kyrkostyrelsen, exempelvis i sitt fortsatta arbete med att utveckla kyrkostyrelsens råd för bedrivande av näringsverksamhet, uppmärksammar också annan näringsverksamhet som bedrivs av församlingar och pastorat. Utskottet ser att det kan finnas behov av ett mera generellt stöd vad gäller frågor som hör samman med bedrivande av sådan verksamhet.

Uppsala den 7 oktober 2022

På organisationsutskottets vägnar

Louise Callenberg, ordförande

Kajsa Walleng, sekreterare

Beslutande: Louise Callenberg, ordförande, Ulf Bjereld, Jenny Thor, Carl Johan Karlsson, Inga-Lill Röhr, Per Lindberg, Sven Gunnar Persson, Håkan Widepalm, Elisabeth Kullenberg, Petter Nilsson, Mats Berglund, Carin Åblad Lundström, Irene Oskarsson, Olov Lindquist och Anette Nordgren.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Solveig Oskarsson, Roberth Krantz, Sebastian Ekeröth Claussen, Victor Ramström, Johanna Öhman, Roger Larsson, Anna-Karin Andersson, Eva-Lena Fungmark, Hanna Hesser Nordin, Robert Fredriksson, Lars B Andersson, Ann-Marie Strömberg och Maria Andersson.

Biskoparna Karin Johannesson och Sven-Bernhard Fast har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Reservation mot organisationsutskottets förslag till beslut gällande kyrkoordningsändring. Vår uppfattning är, att såväl kyrkostyrelsens som organisationsutskottets förslag till beslut är för dåligt beredda och konsekvensutredda. Vi menar att både kyrkostyrelsens och organisationsutskottets förslag till beslut ska avslås. Vi menar att utskottet med anledning av kyrkostyrelsens skrivelse borde ha givit ett uppdrag till kyrkostyrelsen att ytterligare bereda och utreda konsekvenserna av frågan om kyrkliga begravningsbyråer och den påverkan det bland annat kan få på uppdraget som huvudman för begravningsverksamheten. En fördjupad beredning och konsekvensanalys av denna fråga kunde också med fördel ha klargjort synen på och förutsättningarna för att bedriva annan näringsverksamhet även sådan som bedrivs i annan form än i församlingens/pastoratets egen organisation. Den kyrkoordningsändring som nu föreslås innebär, menar vi, en öppning för att bedriva kyrkliga begravningsbyråer även inom ramen för församlingens/pastoratets organisation vilket vi menar är olyckligt då dessa tydligt bör avskiljas organisatoriskt och redovisningsmässigt.

Louise Callenberg, Ulf Bjereld, Jenny Thor, Carl Johan Karlsson och Inga-Lill Röhr

Särskild mening

Undertecknade ansluter till reservation från Louise Callenberg m.fl. gällande organisationsutskottets förslag till beslut.

Solveig Oscarsson, Roberth Krantz och Sebastian Ekeröth Clausson

Bilaga 1

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

O 2022:1
Bilaga 1

Förslag till ändringar i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar att 2 kap. 2 § kyrkoordningen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §

Församlingen får bedriva näringsverksamhet om den har naturlig anknytning till församlingens grundläggande uppgift.

Med naturligt anknuten verksamhet enligt första stycket avses inte bara näringsverksamhet som är ett utflöde av församlingens grundläggande uppgift utan även verksamhet som bidrar till församlingens förutsättningar att utföra denna uppgift, exempelvis begravningsbyråverksamhet.

Kyrkostyrelsen får utfärda närmare bestämmelser om hur näringsverksamhet får bedrivas.

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2023.

Bilaga 2

Kyrkostyrelsens förslag till kyrkomötesbeslut

Förslag till ändringar i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar att 2 kap. 2 § kyrkoordningen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §

Församlingen får bedriva näringsverksamhet om den har naturlig anknytning till församlingens grundläggande uppgift.

*Den som bedriver begravningsbyrå-
verksamhet och samtidigt är huvudman
för begravningsverksamheten ska särskilt
beakta de olika förutsättningar som enligt
lag gäller för respektive verksamhet.*

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2023.

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2022:1y

Kyrkliga begravningsbyråer

Läronämndens yttrande över kyrkostyrelsens skrivelse 2022:4 Ändringar i kyrkoordningen

Läronämnden menar att det inte finns några läromässiga hinder för begravningsbyråverksamhet i Svenska kyrkans regi. Ett pastoralt ansvar för omhändertagandet av den döda kroppen och mötet med de sörjande är en del av kristen tradition.

Uppsala den 26 augusti 2022

På läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Cecilia Nahnfeldt, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Karin Johannesson, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Susanne Rappmann, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Andreas Holmberg, Marta Axner Ims, Teresa Callewaert, Ninna Edgardh, Eva-Lotta Grantén, Håkan Möller, Jesper Svartvik, Mikael Winnige och Johannes Zeiler.

Kyrkomötet
Kyrkorättsnämndens yttrande 2022:1y

**Förnyad genomgång av frågan om kyrkliga
begravningsbyråer**

Kyrkorättsnämndens yttrande över kyrkostyrelsens skrivelse 2022:4 Ändringar i kyrkoordningen m.m., avsnitt 1 Förnyad genomgång av frågan om kyrkliga begravningsbyråer

Av kyrkoordningens 2 kap. 2 § framgår att församlingen får bedriva näringsverksamhet om den har naturlig anknytning till församlingens grundläggande uppgift. Det är inte närmare specificerat vilken näringsverksamhet som omfattas av denna skrivning.

Kyrkostyrelsen menar att näringsverksamhet i form av begravningsbyrå i en församlings eller pastorats regi kan anses ha en naturlig anknytning till församlingens grundläggande uppgift och i synnerhet till uppdraget att fira gudstjänst och utöva diakoni. Därmed utgör begravningsbyråverksamhet sådan näringsverksamhet som enligt kyrkoordningen kan bedrivas av enhet inom Svenska kyrkan. För att tydliggöra att begravningsbyråverksamhet ska ses som naturligt anknuten näringsverksamhet som en församling får bedriva, vilket innebär en ändring av hittillsvarande tolkning, föreslås ett tillägg i form av ett andra stycke i 2 kap. 2 § kyrkoordningen med lydelsen: *Den som bedriver begravningsbyråverksamhet och samtidigt är huvudman för begravningsverksamheten ska särskilt beakta de olika förutsättningar som enligt lag gäller för respektive verksamhet.* Ändringen föreslås träda i kraft 1 januari 2023.

Svenska kyrkans överklagandenämnd har i beslut 2007/22 och 2012/9 konstaterat att det inte kan anses vara en uppgift för Svenska kyrkans församlingar att bedriva begravningsbyråverksamhet, vare sig självständigt eller tillsammans med annan, samt att det är oförenligt med regleringen i kyrkoordningen att bedriva sådan verksamhet. Vidare har Överklagandenämnden i sitt remissyttrande 2021/30 gällande *Förnyad genomgång av frågan om kyrkliga begravningsbyråer* huvudsakligen konstaterat följande.

[...] För att samma huvudman ska kunna bedriva både myndighetsutövning och kommersiell verksamhet krävs en betydligt mer omfattande reglering för att undvika sammanblandning än den som föreslås. Tillsynen måste intensifieras och det räcker inte med den förvaltnings-tillsyn eller den utökade tillsyn som stiftens numera har. Denna gäller ju också enbart begravningsverksamheten som sådan. Fokus måste också ligga på jävsfrågorna som kan bli betydande och ge upphov till överklaganden. Det finns en stor risk att sådana överklaganden kommer att bli vanliga om det inte tillräckligt klarläggs i kyrkoordningen vad som gäller.

Den bedömning Överklagandenämnden tidigare har gjort i frågan har fortfarande aktualitet och kan enligt nämnden inte avfärdas på det sätt som har skett i promemorian. I promemorian konstateras, såvitt går att utläsa, att bedrivande av kyrklig begravningsbyrå i dag strider mot kyrkoordningen. Mot den bakgrunden blir förslaget till ändring i 2 kap. 2 §

kyrkoordningen inte adekvat. Förslaget innebär att den som bedriver begravningsbyråverksamhet ska särskilt beakta de förutsättningar för huvudmannaskapet som följer av begravningslagen. Att den som bedriver begravningsbyråverksamhet ska beakta lagens regler synes inte behöva anges särskilt i kyrkoordningen. Är det tveksamt om kyrkoordningen för närvarande medger att en församling driver begravningsbyrå, måste denna fråga först klarläggas.

Även den gränsdragning som måste ske mellan församlingens grunduppgift och bedrivande av begravningsbyrå måste klarläggas. De likheter och skillnader som finns mellan kyrkliga begravningsbyråer och andra former av näringsverksamheter i kyrklig regi behöver klarläggas och konsekvenser dras när det gäller gränsdragningarna i en kyrkorättslig reglering.

Kyrkoordningen är tydlig med att all verksamhet ska vara ett stöd och en konsekvens av den grundläggande uppgiften i församlingen (inledningen till Andra avdelningen: församlingarna). Den grundprincipen måste få genomslag vid en eventuell kommande reglering av verksamheten i kyrkliga begravningsbyråer.

Sammanfattningsvis anser Överklagandenämnden att den föreslagna regleringen är ofullständig och att frågan behöver utredas ytterligare.

Kyrkorättsnämnden konstaterar följande. Det får anses givet att svenska lagar och förordningar gäller för Svenska kyrkans verksamhet, oavsett om så är föreskrivet i kyrkoordningen eller inte. Den föreslagna skrivningen om att förutsättningar som gäller enligt lag ska beaktas medför enligt kyrkorättsnämnden en inkonsekvens som är problematisk. Om en sådan skrivning skulle införas i kyrkoordningen behöver det övervägas om motsvarande skrivningar skulle behöva införas i ytterligare kyrkoordningsbestämmelser.

Utredningen som ligger bakom förslaget liksom Överklagandenämndens yttrande visar på behovet att tydliggöra vad som ska anses vara sådan näringsverksamhet som har naturlig anknytning till församlingens grundläggande uppgift och i synnerhet av frågan om det ska vara tillåtet för församlingarna och pastoraten att bedriva kyrklig begravningsbyrå. Kyrkorättsnämnden anser inte att det i kyrkostyrelsens skrivelse 2022:4 föreslagna tillägget besvarar dessa frågor. För att klargöra rättsläget och uppnå det föreslagna syftet förutsätts ändring i 2 kap. 2 § kyrkoordningen, antingen genom förtydligande av vad som ska anses vara sådan näringsverksamhet som har naturlig anknytning till församlingens grundläggande uppgift, eller genom en uttrycklig reglering om att kyrklig begravningsbyrå är en näringsverksamhet som är tillåten för församlingar och pastorat att bedriva.

Uppsala den 2 september 2022

På kyrkorättsnämndens vägnar

Roberth Krantz, ordförande

Heidi Stenberg, sekreterare

Närvarande och beslutande: Roberth Krantz, ordförande, Anna-Lena Järstrand, Charlotta Lind, Mats Törnered, Margareta Nisser-Larsson, Mattias Benke, Margareta Andersson, Sten Janson och biskop Susanne Rappmann.

Kyrkomötet
Kyrkorättsnämndens yttrande 2022:9y

**Förnyad genomgång av frågan om kyrkliga
begravningsbyråer**

Organisationsutskottet har begärt ett yttrande över följande ändringar i förslaget till ändringar i 2 kap. kyrkoordningen som kyrkostyrelsen lagt fram i sin skrivelse 2022:4, avsnitt 1, Förnyad genomgång av frågan om kyrkliga begravningsbyråer.

Utskottet föreslår, till skillnad från kyrkostyrelsens förslag, att 2 kap. 2 och 3 §§ kyrkoordningen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §

Församlingen får bedriva näringsverksamhet om den har naturlig anknytning till församlingens grundläggande uppgift.

Med naturligt anknuten verksamhet enligt första stycket avses näringsverksamhet som antingen är ett utflöde av församlingens grundläggande uppgift eller skapar förutsättningar för församlingen att utföra denna uppgift, exempelvis begravningsbyråverksamhet.

3 §

Föreskrifter om församlingens ansvar för begravningsverksamheten finns i begravningslagen.

Föreskrifter om bedrivande av näringsverksamhet i vissa former finns bl.a. i konkurrenslagen, aktiebolagslagen och diskrimineringslagen.

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2023.

Kyrkorättsnämnden har i sitt yttrande 2022:1y framhållit behovet av att tydliggöra vad som ska anses vara sådan näringsverksamhet som har naturlig anknytning till församlingens grundläggande uppgift och i synnerhet av frågan om det ska vara tillåtet för församlingarna och pastoraten att bedriva kyrklig begravningsbyrå. För att klargöra rättsläget och uppnå detta förutsätts ändring i 2 kap. 2 § kyrkoordningen, antingen genom förtydligande av vad som ska anses vara sådan näringsverksamhet som har naturlig anknytning till församlingens grundläggande uppgift, eller genom en uttrycklig reglering om att kyrklig begravningsbyrå är en näringsverksamhet som är tillåten för församlingar och pastorat att bedriva. Kyrkorättsnämnden konstaterar att

de av organisationsutskottet föreslagna ändringarna är i linje med vad kyrkorättsnämnden framfört i ovannämnda yttrande.

Kyrkorättsnämnden föreslår dock att 2 kap. 2 § kyrkoordningen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §

Församlingen får bedriva näringsverksamhet om den har naturlig anknytning till församlingens grundläggande uppgift.

Med naturligt anknuten verksamhet enligt första stycket avses inte bara näringsverksamhet som är ett utflöde av församlingens grundläggande uppgift utan även verksamhet som bidrar till församlingens förutsättningar att utföra denna uppgift, exempelvis begravningsbyråverksamhet.

Kyrkostyrelsen får utfärda närmare bestämmelser om hur näringsverksamhet får bedrivas.

Kyrkorättsnämnden konstaterar att organisationsutskottets föreslagna formulering i 2 kap. 2 § andra stycket kyrkoordningen väcker frågor om vad som menas med *ett utflöde av*. Därför förutsätter skrivningen tydliga hänvisningar till förarbeten och utredningar varigenom information om vad som avses lätt kan inhämtas.

Kyrkorättsnämnden menar vidare att det av nämnden föreslagna tredje stycket i 2 kap. 2 § kyrkoordningen tillgodoser organisationsutskottets intention med det föreslagna tillägget i 2 kap. 3 § andra stycket kyrkoordningen. Den av utskottet föreslagna skrivningen anser kyrkorättsnämnden inte tillför någonting. Nämnden förespråkar således att förslaget i den delen inte genomförs. För det fall att utskottet ändå väljer att föreslå tillägget i 2 kap. 3 § kyrkoordningen förespråkar kyrkorättsnämnden följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

3 §

Föreskrifter om församlingens ansvar för begravningsverksamheten finns i begravningslagen.

Föreskrifter om bedrivande av näringsverksamhet finns i bland annat konkurrenslagen, aktiebolagslagen och diskrimineringslagen.

Utöver dessa påpekanden har kyrkorättsnämnden utifrån sitt granskningsuppdrag inget att erinra mot de av organisationsutskottet föreslagna ändringarna i kyrkoordningen.

Uppsala den 6 oktober 2022

På kyrkorättsnämndens vägnar,

Roberth Krantz, ordförande

Heidi Stenberg, sekreterare

Närvarande och beslutande: Roberth Krantz, ordförande, Anna-Lena Järvstrand, Charlotta Lind, Margareta Nisser-Larsson, Mattias Benke, Margareta Andersson och biskop Susanne Rappmann.